

TÜRK HUKUKUNDA ÇEKE KONULABİLECEK KANUNDA ÖNGÖRÜLMİYEN BAZI İHTİYARİ KAYITLAR

(Some Optinal Clauses in Cheques not
Composed by Turkish Law)

Ar. Gör. Setenay YAĞMUR*

ÖZET

Sıkı şekil şartlarına bağlanmış bir kambiyo senedi olan çek, ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Kanun koyucu tarafından düzenlenen şekil şartlarını içermeyen bir senet çek olarak hüküm ifade etmeyecektir (TTK m. 780). Söz konusu zorunlu unsurların yanı sıra kanun koyucu tarafından muhtelif şekillerde kullanılan, ancak çekte dâhil edilmesi ilgililerin arzusuna bırakılmış kayıtlar da bulunmaktadır. Ayrıca tarafların gereksinimlerini karşılamak amacıyla mahiyetine aykırı düşmeyen kayıtları da çekte eklemeleri mümkündür. Bu çalışma kapsamında kanun koyucu tarafından zikredilmemiş ancak çekte konulmasının önünde engel bulunmayan bazı kayıtlar incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Provizyon Kaydı, Teminat Kaydı, Yetki Kaydı, Tahkim Kaydı, İhbar Kaydı, Teyit veya Vize Kaydı.

Abstract

Cheque, which is a bill of exchange tied to strict form requirements, is used as a payment tool. A bond, which doesn't involve form requirements regulated in Turkish Commercial Code Article No. 780, shall not inure as a cheque. In addition to aforementioned compulsory elements, there are clauses that are left to the will of relevant parties to be included in the cheque. Also, some clauses, which don't contradict to its effect, can be included to cheque in order to meet requirements of parties. Certain clauses, which weren't mentioned by legislative but also don't have any obstacle in front in order to be included in the cheque, are examined within the scope of this study.

Keywords: Provision Clause, Assurance Clause, Authorization Clause, Arbitration Clause, Notice Clause, Confirmation or Visa Clause.

---

* Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

GİRİŞ

Çek, TTK'nın kambiyo senetlerine ayrılan üçüncü kısmının üçüncü bölümünde düzenlenmiştir. Doktrinde *Poroy/ Tekinalp* çeki, kanun koyucu tarafından öngörülen sıkı şekil şartlarına uygun olarak keşide edilmiş, para ödeme amacına özgülenmiş yazılı ve soyut bir havale olarak tanımlanmaktadır¹. Bahse konu şekil şartları kanun koyucu tarafından sıralanmış (TTK m. 780) ve işbu şartları içermeyen bir senedin çek olarak hüküm ifade etmeyeceği² açıkça hükme bağlanmıştır (TTK m. 781/1).

Buna göre bir senedin çek olarak kabul edilmesi için öncelikle senet metninde çek kelimesini ve eğer senet bir başka dilde yazılmışsa o dilde çek karşılığı olarak kullanılan kelimeyi ihtiva etmesi gerekmektedir (TTK m. 780/1-a). Bunun yanı sıra çekin kayıtsız şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale (TTK m. 780/1-b), bir diğer ifade ile ödeme emri içermesi gerekmektedir³. Bahse konu ödeme emrinin, TBK'da düzenlenen havaleden (m. 555 vd.) farkı keşidecinin ödemedenden sorumlu olması ve bu sorumluluktan kurtulamamasıdır⁴. İlaveten ödeyecek kişinin yani muhatabın ticaret unvanının da çekte bulunması şarttır (TTK m. 780/1-c). Ödeme ve düzenleme yeri ile düzenleme tarihinin de çekte belirtilmiş olması gerekmektedir (TTK m. 780/1-d,e). Son olarak çek, düzenleyenin imzasını da içermelidir (TTK m. 780/1-f)⁵.

Bu noktada belirtilmelidir ki yukarıda sayılan unsurlardan ödeme yeri aslen ihtiyaridir. Zira ödeme yerine ilişkin olarak çekte açıklık bulunmadığı durumlarda muhatabın ticaret unvanının yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılacaktır. Muhatabın ticaret unvanının yanında birden fazla yer gösterildiğinde çek ilk gösterilen yerde ödenecek, böyle bir kayıt yahut açıklık bulunmadığı hallerde ise muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödeme gerçekleştirilecektir (TTK m. 781/1). Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap, ancak bir banka olabileceği (TTK m. 782/1) ve bankalar yalnızca

¹ **Poroy**, Reha/ **Tekinalp**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 21. Bası, İstanbul 2013, s. 291; Çekin menşesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Akınska**, Adnan: Çek, İstanbul 1954, s. 5; **Öztan**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997, s. 1025; **Reisoğlu**, Seza: "Son Yasal Değişiklikler Açısından Çek", Türkiye Bankalar Birliği Yeni Çek Kanununun Hukuki Açısından Değerlendirilmesi Konferansı, Mart 2003, s. 1 vd, (**Erişim Adresi**: www.tbb.org.tr, **Erişim Tarihi**: 16.02.2016); **Kendigelen**, Abuzer: Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2007, s. 5 vd.

² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2008-12/416-416 sayılı kararında konuya ilişkin olarak "... çek TTK düzenlemesine göre kıymetli evrak vasfında kambiyo senedi ve hukuki nitelikçe de bir havaledir. Bu havalenin yazılı şekilde yapılması, yasada aranan şekil şartlarını ve kayıtsız şartsız bir ödeme yetkisini içermesi gerekir. Çekte sıkı sıkıya şekle bağlılık esası geçerlidir, zorunlu unsurlardan sadece birinin bile eksikliği çekin çek olma özelliğini ortadan kaldırrr..." şeklinde hüküm tesis etmiştir, (**Günay**, Erhan: Uygulamalı Çek Rehberi, 5. Baskı, Ankara 2015, s. 19).

³ **Can**, Mertol: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 2012, s. 147.

⁴ **Öztan**, s. 1029.

⁵ Alman hukukunda çekin şekli ve düzenlenmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Bülow**, Peter: Kommentar- Wechselgesetz Scheckgesetz, Münih 2013, Art. 1-13.

anonim ortaklık şeklinde faaliyet gösterebileceği (BankK m. 7/1-a) için ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş bir merkezlerinin bulunması gerekmektedir. O halde başka bir açıklık bulunmamasına karşın sadece muhatabın gösterilmiş olması çekin ödeme yerinin tespitini mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu, ödeme yerinin senet metninde ayrıca düzenlenmesini zorunlu bir unsur olmaktan çıkarmıştır⁶.

Düzenleme yeri belirtilmemiş çekler ise düzenleyenin adının yanında yazılan yerde düzenlenmiş sayılacaktır (TTK m. 781/3). Buradan hareketle çekte düzenleme yerinin alternatif bir zorunlu unsur olduğu belirtilebilir. Zira düzenleyenin adının yanında da herhangi bir yer yazılmamış ise çek geçersiz sayılacak ve adi havale hükmünde olacaktır⁷.

Bu bağlamda çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesap numarası, çek hesap sahibinin adı ve vergi kimlik numarası, çekin basıldığı tarih, çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, tüzel kişi ise varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi numarası, çek hesabı sahibi ile düzenleyenin farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası çekin yardımcı unsurları olarak kabul görmektedir (ÇekK m. 2). Ancak TTK'da belirlenen unsurları taşıması kaydıyla ÇekK'da belirlenen hususlara aykırılık çekin geçerliliğini etkilemeyecektir⁸ (ÇekK m. 2/9).

Çekin asgari mecburi unsurlarının yanı sıra çeker dâhil edilmesi tamamen ilgililerin ihtiyarına bırakılmış kayıtlar da bulunmaktadır. Söz konusu kayıtlardan bazıları kanun koyucu tarafından zikredilmiştir. Bu kayıtlar *“lehtar teyidine ilişkin”* kayıt (TTK m. 785/1-a), *“menfi emre”* kaydı (TTK m. 785/2, 788/2), *“hamiline”* kaydı (TTK m. 785/3), *“ikametgâh”* kaydı (TTK m. 787), *“aynen ödeme”* kaydı (TTK m. 802/3), *“çekin bir bankaya ödeneceği”* kaydı (TTK m. 804), *“hesaben ödeme”* kaydı

⁶ **Ülgen**, Hüseyin/ **Helvacı**, Mehmet/ **Kendigelen**, Abuzer/ **Kaya**, Arslan: Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, İstanbul 2015, s. 239. Doktrinde muhatabın yalnızca banka olabileceği dolayısıyla *“merkez”* yerine *“merkez şube”* den bahsedilmesinin daha isabetli olacağı belirtilmektedir. Ayrıca çek defterinin her yaprağında *“çek hesabının bulunduğu şubenin adı”* nin yazılması zorunluluğu bulunduğu için (ÇekK m. 3/2) TTK m. 781/2'nin son cümlesinin *“ölü bir hüküm”* olduğu belirtilmektedir, (**Kendigelen**, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 578-579).

⁷ **Pulaşlı**, Hasan: Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 4. Bası, Ankara 2015, s. 283 vd. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından verilen 26.06.2010 tarihli 2010/4259 E., 2010/16408 K. sayılı konuya ilişkin kararda *“Somut olayda alacaklı tarafından takibe konu edilen 20.11.2008 keşide tarihli ve 39.651,00- YTL bedelli çekte keşide yeri olarak gösterilen (ARD) herhangi bir idari birimi çağrıştırmamakla birlikte, TTK'nın 693 İson maddesi hükmüne uygun olarak çekin sağ alt köşesinde borçlu keşidecinin adresinin Ardeşen-Rize olarak yazılı olduğu görülmektedir. Bu durumda mahkemece borçlunun sair itirazlarının incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken ... çekte keşide yeri bulunmadığı nedeniyle yazılı şekilde takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.”* ifadeleri yer almaktadır, (**Erişim Adresi**: www.kazanci.com, **Erişim Tarihi**: 25.11.2014).

⁸ 5941 Sayılı ÇekK çıkarılmadan önce, şekil şartlarını mevcudiyetine ilişkin tartışmalar için bkz. **Can**, s. 152 vd.

(TTK m. 805), “*protestodan muafiyet*” kaydı (TTK m. 818) ve “*aval*” kaydı (TTK m. 794) şeklinde sayılabilir.

Çeke konulan kayıtların bazıları ise TTK’da yer almamalarına karşın, uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçların yansımaları olarak caiz görülmektedirler. Söz konusu kayıtlar çekin mahiyeti ile bağdaşmayan hususlar ihtiva etmedikleri sürece senede dâhil edilebilirler. Zira ilgililerin çek dışındaki hukuki ilişkileri yönünden önem taşımaktadırlar⁹.

Bu çalışmanın konusunu¹⁰ oluşturan, çeke konulabilecek kanunda öngörülme- yen ihtiyari kayıtlar elbette ki uygulama eliyle çoğaltılabilecek mahiyettedir. Ancak çalışmada sıklıkla karşılaşılan “*provizyon*”, “*teminat*”, “*yetki*”, “*tabkim*”, “*ihbar*”, “*teyit veya vize*” kayıtlarına Yargıtay kararları da dikkate alınarak yer verilecektir.

I. Provizyon Kaydı

Provizyon kaydı, keşideci ve muhatap arasındaki karşılık ilişkisi yönünden önem arz etmektedir. Konulan provizyon kaydına göre muhatabın çeki hangi hesaptan ödeyeceği tespit edilmekte, böylelikle kanun koyucunun olmasını istediği durumun ifadesi sağlanmaktadır¹¹. Bir diğer anlatımla arzu edilen, düzenleyenin bankada mevcut hesabı üzerine çek keşide edilmesi olduğu için bu durumunun varlığını belirtir mahiyetteki provizyon kaydının çeke konulmasında bir mahzur bulunmamaktadır¹².

Bu hususta *Kalpsüz* de keşideci ve muhatap arasındaki karşılık ilişkisinin muhatap ve lehtar arasındaki havale ilişkisi dışında kalması sebebiyle provizyon kaydının geçerli sayılması gerektiğini vurgulamaktadır¹³.

Uygulamada provizyon kaydını, daha ziyade “*nezdinizdeki hesabımdan ödeyiniz*” yahut “... numaralı hesabımdan ödeyiniz” ibareleri karşılamaktadır¹⁴. Ancak çek defterinin her yaprağında hesap numarasının bulunması gerekliliği (ÇekK m. 2/7-

⁹ Öztan, s. 1073.

¹⁰ Farklı hukuk sistemlerinde çeke konulması gündeme gelen hususlar bu çalışmanın dışında kalmakla birlikte, İsviçre doktrininde *Meier-Hayor/ Caspar v. der Crone*’ un tarafların belirleyebileceği kayıtları (die Accidentalita) üç başlık altında değerlendirildiğini belirtmek isteriz. Söz konusu kayıtlar çek hukuku açısından anlam ifade eden, dikkate alınan kayıtlar; çek hukuku açısından anlam ifade etmeyen fakat çekin geçerliliğini etkilemeyen kayıtlar ve izin verilmeyen kayıtlar olarak tasnif edilmektedir (*Meier-Hayor, Arthur/ Caspar v. der Crone*, Hans: Wertpapierrecht, Bern 1985,§19 Rn. 38-52).

¹¹ **Kendigelen**, s. 132; **Öztan**, s. 1074; **Coşgun**, Mahmut: Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2015, s. 536 .

¹² Öztan, s. 1074.

¹³ **Kalpsüz**, Turgut (**Erdem**, Faruk/**Çelebican**, Gürhân): İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, Ankara 1975, s. 69.

¹⁴ Öztan, s. 1074, **Pulaşlı**, s. 145.

a) provizyon kaydının uygulama alanını neredeyse ortadan kaldırmaktadır¹⁵. Buna karşın keşidecinin muhatap nezdinde birden fazla hesabının bulunduğu durumlarda, üzerine çek keşide edilen hesaptan değil, bir başka hesaptan çekin ödenmesi hususundaki provizyon kaydı şüpheşiz ki geçerlidir¹⁶.

Provizyon kaydı muhatap bankanın çeki hangi hesaptan ödeyeceğini gösteren, dolayısıyla muhatap ve keşide arasındaki ilişkiden kaynaklanan bir kayıttır. Buradan hareketle, ciranta yahut avalistlerin çek üzerine provizyon kaydı düşmeleri mümkün olmamaktadır. Zira aksi halin kabulü halinde üçüncü kişilerin keşideci ve muhatap arasındaki karşılık ilişkisine müdahalesi ve ödemenin hangi hesaptan gerçekleştirileceğine karar verebilmesi söz konusu olacaktır.

II. Teminat Kaydı

Uygulamada bir sözleşmenin karşı ediminin güvencesi olarak verilen teminat kaydı düşülmüş çeklerle karşılaşılmaktadır¹⁷. Her ne kadar çekin rehin cirosu ile verilmesi mümkün değilse de (TTK m. 818/1-d) belirli bir borcun ifasının teminatı olarak çek keşide edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır¹⁸. Buna karşın, teminat kaydının senedin geçerliliğine etkileri doktrinde tartışma konusudur.

A. Çek Açısından Zorunlu Bir Unsur: Kayıtsız Şartsız Belirli Bir Bedelin Ödenmesi İçin Havale

Çek, diğer kambiyo senetlerinde olduğu üzere, belirli bir bedelin kayıtsız şartsız ödeme vaadini içermelidir (TTK m. 780/1-b). Kanun koyucu “*belirli bir bedel*”

¹⁵ **Bozer, Ali/ Göle, Celal:** Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Bası, Ankara 2015, s. 199; Her ne kadar muhatap tarafından çek yaprağı üzerine hesap sahibinin hesap numarasının yazılması zorunlu olsa da bu hususun hiç yazılmaması yahut yanlış yazılması senedin çek niteliğini etkilemeyecektir (ÇekK. m. 2/9). Ancak söz konusu eksiklik yahut yanlış yazılmalarından muhatap bankanın keşideci ve hamile karşı genel hükümler kapsamında sorumluluğu söz konusu olacaktır, (**Bozer/ Göle**, s. 217 vd.).

¹⁶ **Kendigelen,** Çek, s. 132.

¹⁷ **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya,** s. 148; Doktrinde *Odman Boztosun*, bir senede teminat kaydının konulmasının o senedin “*teminat senedi*” olarak adlandırılmasına sebebiyet vermeyeceğini belirtmektedir. Bu açıdan biz de yazara katılmaktayız. Keza teminatın ifade edilmesinin değil; kambiyo ilişkisini temel ilişkiye bağlamasının, kambiyo ilişki dahilinde bir şart olarak ileri sürülmesinin kıymetli evrak hukuku açısından uygun olmadığını düşünmekteyiz. *Odman Boztosun*’a göre senedin verilme amacına bağlı olarak teminat senedi şeklinde adlandırılması, kambiyo senetlerinin temel özelliklerinden soyutluğa aykırılık teşkil edecektir. Taraflar arasında teminat ilişkisine dair bir başka belge bulunduğu durumlarda ise bahse konu belgeler “*teminat sözleşmesi*” yahut “*teminat mektubu*” şeklinde isimlendirilmelidir, (**Odman Boztosun, Ayşe:** “*Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı*”, *Legal Hukuk Dergisi*, Y. 2007, S. 53, s. 1487, dn. 1); Aksi yönde görüş için bkz. **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya,** s.148.

¹⁸ **Öztan,** s. 1075; **Kendigelen,** s. 134.

ibaresini kullandığı için nakit söz konusu olmaktadır. Bedel açıkça ifade edilmeli, hesaplanarak bulunmamalı ve alternatifi olmamalıdır¹⁹.

Bedel Türk Lirası olabileceği gibi açıkça belirtilmek kaydı ile yabancı bir para cinsinden de olabilir (TTK m. 802). Poliçede bedelin muhtelif şekillerde gösterilmesine ilişkin olarak öngörülen çözüm tarzı TTK m. 818/1-b'nin, m. 676'a yapmış olduğu atıf neticesinde çek için de geçerlidir. Buradan hareketle, bedel hem yazı hem de rakam ile gösterilmiş ve aralarında fark var ise yazı ile gösterilen bedel, her ikisi de yazı yahut rakam ile gösterilmişse az olan bedel dikkate alınacaktır. Ödenecek tutarı içermeyen çek "açık çek" olarak kabul edilir (TTK m. 818/1-c). Ancak bu hususta açık değil eksik, bir diğer anlatım ile geçersiz çek bulunduğunu iddia eden taraf iddiasını ispatlama külfeti altındadır²⁰.

Çek bünyesinde mevcut havalenin kayıtsız şartsız olması zorunludur. Bir başka ifade ile çekin ödenmesinin bir şarta bağlanması, örneğin herhangi bir karşı edimin ifasına tabi tutulması, senedin geçersizliğine sebebiyet verecektir²¹.

Doktrinde *Odman Boztosun* mehzaz metinde yalnızca "unbedingt" yani "şartsız" ibaresinin bulunduğunu, buna karşın TTK'da ayrıca "kayıtsız" sözcüğünün kullanılıyor olmasının, üzerinde teminat kaydı yer alan senedin geçerliliğine ilişkin yanlış bir değerlendirmeye sebebiyet verdiğini vurgulamaktadır. Yazar'a göre her ne kadar kambiyo senedinin bir başka borç ilişkisinin teminatı olduğu hususunun belirtilmesi kambiyo senedine konulan bir kayıt niteliğinde ise de söz konusu kaydın senette yazılan meblağın ödenmesini şarta bağlayıp bağlamadığı somut olay dâhilinde belirlenmelidir²².

B. Teminat Kaydı Türleri

Doktrinde üç tip teminat kaydının olabileceği ileri sürülmektedir. Bu bağlamda söz konusu kayıtlar "mücerret teminat kaydı", "asıl borç ilişkisini gösteren ancak senette belirli meblağın ödenmesini şarta bağlamayan kayıtlar" ve "asıl borç ilişkisini gösteren veya göstermeyen, ancak her halde senette belirli meblağın ödenmesini şarta bağlayan kayıtlar" şeklinde sınıflandırılmaktadır²³.

¹⁹ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 131.

²⁰ Poroy/ Tekinalp, s. 296.

²¹ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 237; Bu husus doktrinde "Örneğin 'İşbu çekimin .....nolu faturanın istirdadı mukabilinde Bay Ali Korkmaz veya emrine 10.000 Türk Lirası ödeyiniz' şeklinde bir çek tanzim edilemez. Çünkü keşideci, çekin tediyesini faturanın istirdadı şartına bağlamış oluyor, fatura verilmezse ödemeyin demek istiyor. Çek şartlı olursa muhatap da sıkıntı çeker, çekin tedavül emniyeti bozulur." şeklinde gerekçelendirilmektedir, (Kocaimamoğlu, Sururi: Ticari Senetler Tatbikatı ve Banka Muameleleri, Ankara 1959, s. 123).

²² Odman Boztosun, s. 1491-1492.

²³ Odman Boztosun, s. 1492.

1. Mücerret Teminat Kaydı

Söz konusu kayıt ile senet üzerinde “bedeli teminat içindir” yahut “teminattır” gibi kavramlara yer verildiği durumlarda karşılaşılacaktır. Doktrindeki ağırlıklı görüş mücerret teminat kaydının çekin geçerliliğine hanel getirmeyeceği yönündedir²⁴. Keza Öztan, çekin belirli bir borcun ifasının teminatı olarak, ancak işbu borç ile bağlantısı gösterilmeden verildiği durumlarda, çek ile belirli bir asıl borç münasebeti arasında bağ kurulmadığını, bunların yalnızca çek haricinde belirli bir anlaşmayı ifade eden hususlar olduğunu ifade etmektedir²⁵.

Kendigelen’e göre asıl borç ilişkisi ile bağlantı kurulmaması şartıyla çek üzerinde yalnızca teminat verildiğine ilişkin bir açıklamanın yer alıyor olması çekin geçerliliğine hanel getirmeyecektir. Bu bağlamda söz konusu kayıt hiç yazılmamış sayılabileceği gibi sadece taraflar arasındaki iç ilişki kapsamında da sonuç doğurabilecektir²⁶.

Reisoğlu da uygulamada sıklıkla rastlanılan “işbu çek teminat çekidir” şeklindeki genel mahiyetteki ifadenin çekin neyin teminatı olduğunu göstermediği müddetçe çeki şarta bağlı, dolayısıyla da geçersiz kılmayacağını belirtmektedir. Yazar’a göre söz konusu ifade yalnızca keşideci ve lehtar arasındaki ilişkide ileri sürülebilecek şahsi bir def’i mahiyetini taşıyacak ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmeyecektir²⁷.

Eriş’e göre ise çek üzerinde yalnızca “teminat” sözcüğünün yazılı olması çekin neyin teminatı olduğunu açıkça göstermemesi sebebiyle söz konusu çek yasal unsurları ihtiva etmiş olacaktır²⁸.

Keza Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da 24.02.2010 tarihli E. 2010 19/67, K. 2010/99 sayılı kararında senette teminat kaydı ibaresinin bulunmasının neyin teminatı olduğu belirtilmediği için senedin mücerretlik vasfını ortadan kaldırmayacağı, bu sebeple de senedin geçerli sayılması gerektiği yönünde hüküm tesis etmiştir²⁹.

²⁴ Öyle ki “Poliçede bazen karşılığın kaynağına işaret olunur... Karşılığın kökeninin yazılması poliçeyi illi hale getirmez.” (Poroyl Tekinalp, s. 159); Öztan, s. 1075; Odman Boztosun, s. 1492; Coşgun, 536; Yargıtay HGK’nın 20.06.2001 tarihli ve 12-496/534 sayılı kararında “... Takip konusu senet arkasında işbu senet teminattır’ biçimindeki açıklama neyin teminatı olduğu açıkça belirtilmediğinden, anılan senedin teminat senedi olduğunun kabulüne yeterli değildir...” şeklinde hüküm tesis edilmiştir, (Bahse konu karar ve aynı yönde görüş için bkz. *Kendigelen*, Çek, s. 134 vd).

²⁵ Öztan, s. 1075; Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 17.07.2006 tarihli E. 2006/13210, K. 2006/15840 sayılı kararında “... Dayanak bononun (hangi ilişkinin) teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanmadığı sürece senet metninde yer alan sözcükleri tek başına bononun kayıtsız ve şartsız belli bir bedelin ödenmesi vaadini içeren niteliğini etkilemeyeceği...” ifadesine yer verilmiştir, (Erişim Adresi: www.emsal.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2016).

²⁶ *Kendigelen*, Çek, s. 134.

²⁷ *Reisoğlu*, Seza: Çek Hukuku, Ankara 2011, s. 86.

²⁸ *Eriş*, Gönen: Uygulamalı Çek Hukuku, Ankara 2004, s. 25.

²⁹ *Erişim Adresi*: www.kazanci.com, *Erişim Tarihi*: 26.11.2014; Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin

Doktrinde, yerinde olarak, mücerret teminat kaydının çekin geçerliliğine halel getirmeyecek mahiyette olduğu ağırlıklı olarak kabul edilmektedir. Zira bu yolla çek ile belirli bir borç ilişkisi arasında bağlantı kurulmamakta, yalnızca çek haricindeki belirli bir anlaşmaya işaret edilmektedir.

2. Asıl Borç İlişkisini Gösteren Ancak Senette Belirli Bir Meblağın Ödenmesini Şarta Bağlamayan Kayıtlar

Uygulamada sıklıkla kullanılan işbu teminat kayıtları dâhilinde “(X) tarihli sözleşmeye teminat olarak verilmiştir.” yahut “(Y) vadeli kredi borcunun teminatıdır.” gibi ibareler ile karşılaşılmaktadır³⁰.

Doktrinde *Odman Boztosun* bu türdeki ifadelerin senette belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlamadığını dolayısıyla da kambiyo senedi vasfını kaybettirmeyen diğer kayıtlar gibi değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu hususta Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 04.02.1992 tarihli E. 9616, K. 880 sayılı kararı da yazarı destekler mahiyettedir. Bonoya ilişkin söz konusu karar “*TTK hükümlerine göre bonolarda verilmiş sebebi hakkında bir kayıt bulunması zorunluluğu yoktur. Ancak taraflar aralarındaki hukuk ilişkinin niteliğine göre bu yolda bonoya kayıt koyabilirler (Malen, nakden, hizmet veya kira karşılığı veya teminat vs. gibi)...*” şeklindedir³¹.

Keza konuya ilişkin bir başka kararda “*Takip dayanağı çek üzerinde ‘iş bu çek teminatı’ ibaresinden başka ‘tarihli sözleşmenin teminatıdır’ sözcüklerine de yer verilmiştir. Ciro ile çeki ele geçiren alacaklı sözleşmeyle bağlı ve onun teminatı olduğu ibaresini görerek çeki almıştır. Alacaklının sözleşmede taraf olmaması çekin teminat çeki niteliğini değiştirmez. Zira sözleşmeye çek üzerinde yazı ile açıkça atıf yapılmıştır...*” şeklinde hüküm tesis edilmiştir³².

Doktrinde *Kendigelen, Odman Boztosun* tarafından ileri sürülen bu görüşü eleştirmekte ve “*teminat içindir*” şeklinde mücerret bir kayıt konulması yerine, işi bir

05.06.2003 tarihli 10492/13240 sayılı kararında da “... *Takip dayanağı senedin sol üst köşesinde karalandığı iddia ve beyan edilen (teminat senedi) ibaresi tek başına belgenin kambiyo senedi vasfını engellemeyecektir...*” şeklinde hüküm tesis edilmiştir, (**Kendigelen**, Çek, s. 135); Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 26.11.1996 tarihli 14449/14829 sayılı bir diğer kararında ise “... *Takip dayanağı çek üzerinde yazılı olan ‘teminat çekidir’ ibaresi tek başına borçlu hakkında İİK 167 ve mütakip maddelerde yazılı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılmasını ve çekin kambiyo senedi vasfını etkilemez...*” ifadesine yer verilmiştir, (**Kaçak**, Nazif: Tüm Yönleri ile Bono, Poliçe, Çek, 4. Bası, Ankara 2008, s. 187).

³⁰ **Odman Boztosun**, s. 1492.

³¹ **Odman Boztosun**, s. 1492.

³² Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından 02.05.1995 tarihinde verilen 6472/6884 sayılı karardır, (**Kendigelen**, Çek, s. 136); Söz konusu karar, muhtemelen hakkaniyet düşüncesi ile verildiği ancak açık düzenlemenin bulunduğu hallerde hakkaniyet düşüncesiyle bile bu kurallardan ayrılanamayacağı, bu sebeple çekin geçersiz sayılması gerektiği için eleştirilmektedir, (**Öztaş**, s. 1076).

adım daha ileri götürerek hangi hukuki ilişkinin teminatı olarak verildiğinin senet üzerinde gösterildiği durumlarda senet bedelinin ödenmesinin karşı edimin ifasına bağlandığını ifade etmektedir. Yazar, senedi bu hali ile kabul eden lehtarın da söz konusu iradeyi aynen benimsediğini dolayısıyla “şartsız” olma zorunluluğunun zedelendiği, bu sebeple de senedin geçerli olmadığını belirtmektedir³³.

Söz konusu görüş doğrultusunda her kambiyo senedinin arkasında bir temel ilişki olduğu ve senette, mücerret mahiyetteki bu temel ilişkiye yalnızca atıfta bulunulmasının geçersizliğe yol açmayacağı kabul edilmektedir. Buna karşın, senet metninde temel ilişkinin açıkça belirtilmesinin keşideci ve lehtarın mutabakatını ortaya koyduğu böylece senedin tedavül yeteneğinin zedelendiği ifade edilmektedir³⁴.

Reisoğlu da konuya ilişkin olarak aynı yönde görüş beyan etmekte keşideci ile lehtar arasındaki belirli bir hukuki ilişkinin teminatı olduğu kaydını taşıyan ilavelerin çeki şarta bağlı kıldığını ve çekin mücerret niteliğine aykırı olduğunu bu sebeple de çekin geçersizliğine sebebiyet vereceğini ifade etmektedir³⁵.

Fikrimizce senet metninde verilen teminatın neye ilişkin olduğuna dair düşünülen kayıtlar belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlayacak şekilde olmadıkları sürece geçerli kabul edilmelidirler. Zira burada asıl amaçlanan husus, belirli bir miktar ödemenin yapılmasının temel ilişkinin gerçekleşmesi şartına bağlanması değil, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin işaret edilmesidir. O halde mücerret teminat kaydı düşülmesinden amaçsal olarak uzaklaşmış olunmamaktadır. Ayrıca tıpkı sözleşme ilişkisinin mümkün olduğu müddetçe ayakta tutulmasında olduğu gibi, senedin geçerliliğinin sağlanmaya çalışması ve bu yolla sonraki hamillerin muhtelif sebeplerden hak kaybına uğramalarının önlenmesi de mümkün olabilecektir.

3. Asıl Borç İlişkinini Gösteren veya Göstermeyen, Ancak Her Halde Senette Belirli Meblağın Ödenmesini Şarta Bağlayan Kayıtlar

Senette belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlayan teminat kayıtlarının yer alması çekin kambiyo senedi olarak değerlendirilmesine engel teşkil edecektir³⁶. Bu

³³ **Kendigelen**, Çek, s. 137.

³⁴ **Kendigelen**, Çek, s. 137.

³⁵ **Reisoğlu**, Çek, s. 88; Aynı gönde görüş için bkz. **Öztaş**, s. 1076.

³⁶ **Odman Boztosun**, s. 1492; Yargıtay 12 Hukuk Dairesi'nin 28.08.1987 tarihli E. 1986/12237, K. 1987/8654 sayılı kararında "... TTK'nun 688. maddesinin ikinci bendi gereğince bono kayıtsız şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havaleyi ihtiva etmelidir. Temyiz konusu olayda dayatılan bononun arkasında satılmış olan taşınmazın içindeki kiracının 1.6.1986 tarihine kadar tahliye edilmesi için verildiği, tahliye olunmadığı takdirde işlem göreceği, aksi takdirde işlem görmeyeceği yazılıdır. Bu açıklamalardan ödemenin kiracının taşınmazı tahliye etmesi koşuluna bağlandığı anlaşılmaktadır. Bu tür bir şartı ihtiva eden ödeme vaadi, borç ikrarı, kambiyo senedi vasfına aykırıdır..." şeklinde hüküm tesis edilmiştir, (**Erişim Adresi:** www.turkhukuksitesi.com, **Erişim Tarihi:** 18.02.2016); Yargıtay 12 Hukuk Dairesi'nin 20.10.2009 tarihli E. 2009/18436, K. 2009/19628

bağlamda senet metninde örneğin “İşbu çek karşılığında on ton pirinci 05.05.2015 tarihine kadar teslim etmemem halinde (A)’ya yahut emrühalvalesine 5.000 TL ödeyeceğim” ibaresinin yer alması ödemenin şarta bağlandığı anlamına gelmektedir.

Söz konusu örnekte her ne kadar verilen çekin teslim edilecek pirinçlerin teminatı olduğu senetten açıkça anlaşılıyorsa da bir başka anlatımla teminat çeki yaratılmak istenmişse de düşülen kayıtla birlikte pirinçlerin teslimi halinde ödeme yapılmaması gerektiği belirtilmiş olmaktadır. Dolayısıyla ödeme, ancak şartın gerçekleşmesiyle birlikte yapılacağı için kanun koyucunun aradığı “*kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale*” unsuru (TTK m. 780) burada bulunmamaktadır ve zorunlu unsur eksiliği sebebiyle senet çek vasfını kaybetmektedir.

4. Teminat Kaydının Üçüncü Kişi Hamile Karşı İleri Sürülmesi

Şarta bağlanmış bir teminat kaydı senede kambiyo senedi vasfını kaybettireceği için söz konusu durumun kambiyo hukuku içerisinde değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır³⁷.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 02.05.1995 tarihli E. 1995/6472, K. 1995/6884 sayılı kararında, senet kapsamında mücerret bir teminat kaydının yahut asıl borç ilişkisinin göstermesine karşın senette belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlamayan bir kaydın mevcut olduğu durumlarda işbu kaydın hamile karşı ileri sürülebileceği yönünde hüküm tesis etmiştir. Bahse konu karar “...*Takip dayanağı .... Çekin üzerinde ‘işbu çek teminattır’ ibaresinden başka ‘31.12.1994 günlü sözleşme teminat çeki’ sözcüklerine de yer verilmiştir. Ciro ile çeki eline geçiren alacaklı sözleşmeye bağlı ve onun teminatı olduğu ibaresini görerek çeki almıştır. Alacaklının sözleşmede taraf olmaması çekin teminat çeki niteliğini değiştirmez...*” şeklindedir³⁸.

Yargıtay’ın yukarıda ifade edilen yaklaşımı *Odman Boztosun* tarafından eleştirilmektedir. Yazar’ a göre bu durumun benimsenmesi, üçüncü kişi hamilin çek üzerinde bulunan teminat ifadesini görmesiyle birlikte teminat ilişkisine kaynak olan sözleşme ile bağlı olduğunun kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Bir diğer ifade ile kambiyo

---

sayılı bir diğer kararında da “... *takip dayanağı bononun Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi Yapma Vaadi Sözleşmesi gereğince verildiği alacaklı vekilinin kabul beyanı ile sabit olduğuna göre senet TTK’ nun 688/2. maddesinde öngörülen kayıtsız ve şartsız bir bedeli ödemek vaadini taşımadığından alacaklının tahsilini yargılamayı gerektirir...*” ifadesine yer verilmiştir, (**Erişim Adresi:** www.istanbulbarosu.org.tr, **Erişim Tarihi:** 18.02.2016); Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’ nin 03.06.2010 tarihli E. 2010/1493, K. 2010/13909 sayılı kararı ise “*TTK’ nun 688/2.madde hükmüne göre diğer unsurların yanında bononun kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedeli ödeme vaadi taşıması gerekir. Somut olayda gözlemlendiği gibi alacaklının kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile başlattığı takipte dayanak senedin ön yüzünde ‘Bu senet daire karşılığı verilmiştir’ şerhini taşıdığı görülmüştür. Bu açıklama az yukarıda açıklanan 688/2.madde koşuluna aykırı düşmekte...*” yönündedir, (**Erişim Adresi:** emsal.yargitay.gov.tr,**Erişim Tarihi:** 18.02.2016) .

³⁷ **Odman Boztosun**, s. 1493.

³⁸ **Erişim**, s. 56.

senetlerinde öngörölmüş olan def'i sistemine aykırılık yaratılmaktadır. Oysa üçüncü kişi hamile karşı ileri sürölebilecek mutlak def'iler kapsamında "senedin teminat amacıyla verilmiş olduğu hususunun senede eklenmiş olması" yer almamaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu görüşün kabulü ile kambiyo senedinin tedavül yeteneği ortadan kaldırılmaktadır. İlaveten başka bir güvence vermek yerine tedavül kabiliyetini haiz bir kambiyo senedi düzenleyen kişinin bunun sonuçlarına katlanması gerekmektedir³⁹.

Doktrinde *Reisoğlu* da bu yöndeki bir kaydın sadece keşideci ve lehtar arasındaki ilişkide ileri sürölebilecek şahsi bir def'i mahiyetinde olduğunu ve bu sebeple üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmeyeceğini belirtmektedir⁴⁰.

Bahse konu karara ilişkin olarak yukarıda açıklanan eleştirilere katılmakla birlikte, Yargıtay'ın yaklaşımının bir tür kambiyo senedi olan çekin mücerretliğine aykırılık teşkil ettiği ve üçüncü kişi hamili temel ilişkiye bağladığı için yerinde olmadığını ifade etmek isteriz.

Teminat kaydı üçüncü kişi hamile karşı ileri sürölemeyecek mahiyette olmasına karşı, senedin verilme nedenini gösteren bir vasıtaadır. Buradan hareketle, kambiyo senedinin verilmesine temel olan hukuki ilişki ile ilgili def'iler keşideci tarafından lehtara karşı ileri sürölebilecektir. Bu noktada üzerinde durulmasında fayda vardır ki; mücerret teminat kaydının söz konusu olduğu durumlarda temel ilişki ve teminat kaydı arasındaki bağın yanı sıra bu ilişkinin hükümsüz olduğu yahut sona erdiği de keşideci tarafından ispat edilecektir. Buna karşı, teminat kaydı asıl borç ilişkisine işaret eder mahiyette ise söz konusu teminat ilişkisinin kaynağının ispatlanması kolaylaşacaktır⁴¹. Ancak her iki halde de borca yapılacak itirazların senetle ispatlanması gerekmektedir (İİK m. 169).

Kanun koyucu cironun kayıt ve şart içermesine ilişkin olarak, çekin ihtiva etmesi gereken unsurlara paralel bir düzenleme getirmiştir (TTK m. 780/1-b). Bu bağlamda ciro kayıtsız ve şartsız yapılmalıdır. Cironun belirli şartlara bağlı tutulması onu batıl kılmayacak ancak söz konusu şartların yazılmamış sayılmasına sebebiyet verecektir (TTK m. 682/1). Yukarıda detaylı olarak belirtildiği üzere bizim de katıldığımız görüş çek metnine keşideci tarafından düşölen kayıtlardan mücerret teminat kaydı ile asıl borç ilişkisini göstermesine karşı senedi belirli bir meblağının ödenmesi şartına bağlamayan kayıtlar çekin geçersizliğine sebep olmayacak, buna karşı senedi belirli bir meblağın ödenmesine bağlayan kayıtlar çeki geçersiz kılacaktır. Dolayısıyla cirantanın da çeki ciro ederken teminat kaydı koymasının mümkün olduğunu kabul

³⁹ **Odman Boztosun**, s. 1493-1495.

⁴⁰ **Reisoğlu**, Çek, s. 86.

⁴¹ **Odman Boztosun**, s. 1495-1497; Yargıtay 19. Hukuk Dairesi tarafından 02.07.1997 tarihinde verilen 4578/6924 sayılı kararda çekin bir ödeme aracı olduğu ve mevcut bir borcun tasfiyesi amacı ile verildiği kabul edilmiştir. Buna göre söz konusu karinenin aksine, çekin bir borcun teminatı mahiyetinde olduğu savunmasını getiren tarafın bu hususu ispat etmesi gerekmektedir, (Eriş, s. 65).

etmek gerekir. Keza şarta bağlamamak kaydıyla teminatın hangi borç ilişkisini işaret ettiği de ciroya eklenebilir. Buna karşın cironun herhangi bir şarta bağlandığı hallerde işbu şart yazılmamış sayılacaktır.

Ciranta tarafından konulan teminat kaydı, çeki ciro ettiği kişi ile arasındaki ilişkide senedin verilme nedenine işaret eder mahiyettedir. Dolayısıyla üçüncü kişi hamile karşı ileri sürülmesi mümkün değildir.

Kanun koyucu çekte yazılı bedelin ödenmesinin kısmen yahut tamamen aval ile teminat altına alınabileceğini düzenlemiştir (TTK m. 794/1). Bu kapsamda avalistin cirantaya rücu hakkı doğacağı için avalist tarafından teminat kaydı konulamayacağını görüşünderiz.

III. Yetki Kaydı

Çek üzerine işbu çek sebebiyle doğacak olası ihtilaflarda belirli mahkemelerin yetkili olacağı konusunda kayıt konulması ("*Uyuşmazlık halinde Isparta Mahkemeleri yetkilidir*" gibi) mümkündür⁴². Ayrıca çekin tamamen yahut kısmen ödenmemesi durumunda, hamil tarafından İİK kapsamında kambiyo senetlerine mahsus yolla takip başlatması söz konusu olabilir. Bu durumda ise hangi icra dairesine başvurulacağı hususu çek üzerinde gösterilebilir⁴³.

Çalışmanın bu bölümünde usul hukuku bağlamında yetki sözleşmesine tüm yönleriyle yer verilmeyecek, konudan uzaklaşılması adına çek hukuku ile bağlantılı noktaların üzerinde durulacaktır.

A. Yetki Sözleşmesinin (Şartının) Tanımı ve Geçerlilik Şartları

Kural olarak medeni usul hukuku açısından kanuni düzenlemeler emredici mahiyettedir ve kamu düzenine ilişkindir. Dolayısıyla medeni usul hukuku kapsamında sözleşme serbestisinin ön planda olduğu söylenemez. Ancak tahkim sözleşmesi ile yargılamayı devlet mahkemeleri yerine hakeme götürebilme ve yetki sözleşmesi ile yetkili mahkemeyi tespit edebilme gibi sınırlı alanlarda taraflara tasarrufta bulunma olanağı tanınmıştır⁴⁴.

Yetki kurallarına ilişkin düzenlemelerde tarafların menfaatlerine büyük önem verilmiş olmasına karşın bazen ihtiyaçlara cevap verilememesi veya tarafların kendileri için daha uygun bir yer mahkemesinde dava açma isteği söz konusu olabilir. İşte bu hallerde taraflara yetki sözleşmesi yapabilme olanağı tanınmıştır⁴⁵.

⁴² Öztan, s. 1077; Kalpsüz, s. 69; Coşgun, s. 181.

⁴³ Öztan, s. 1077.

⁴⁴ Belgin Güneş, Derya: "*Yetki Sözleşmeleri*", İstanbul Barosu Dergisi, C. 86, S.5, Y. 2012, s. 197.

⁴⁵ Aşık, İbrahim: "*Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 97, Y. 2011, s.15.

Yetki sözleşmeleri kapsamında 01.10.2011 tarihinde yürürlükten kalkan 1086 sayılı HUMK ile taraflara oldukça geniş sözleşme serbesti tanınmıştı. Bu bağlamda mahkemenin yetkisinin kamu düzenine ilişkin olması durumu hariç tutulmak üzere yetki sözleşmesi yapılmasına imkân sağlanmaktaydı⁴⁶.

Kanun koyucu 6100 sayılı HMK kapsamında⁴⁷ yetki sözleşmesine ilişkin, HUMK'dan farklı olarak, sözleşmeye yalnızca tacir ve kamu tüzel kişilerinin taraf olabileceği ifade etmiştir. Ayrıca tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile kesin yetki hallerinde, yetki sözleşmesi yapılması engellenmiştir (HMK m. 18/1). Söz konusu değişikliklerin yanı sıra yetki sözleşmesinin geçerliliği, HUMK döneminde olduğu üzere, yazılı olarak yapılmasına, uyumsuzluğa kaynak hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olmasına ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerinin gösterilmesi şartlarına bağlanmıştır (HMK m. 18/2).

Yetki sözleşmesi bağımsız bir sözleşme olarak yapılabileceği gibi maddi hukuk sözleşmesine bir şart konulması suretiyle de gerçekleştirilebilir. Bu duruma kısaca yetki şartı denilmektedir. Yetki şartı bir maddi hukuk sözleşmesinin şartı olmasına karşın esasen başlı başına bir yetki sözleşmesi teşkil etmekte ve mevcut maddi hukuk sözleşmesinden bağımsız mahiyet taşımaktadır. Dolayısıyla yetki sözleşmesinin (şartının) geçersizlik halleri ile maddi hukuk sözleşmesinin hükümsüzlük şartları birbirinden bağımsızdır. Buradan hareketle maddi hukuk sözleşmesinin hükümsüzlüğünün yahut yokluğunun yetki sözleşmesi (şartı) üzerinde bir etkisi bulunmayacaktır⁴⁸. O halde çekin üzerine yetkiye ilişkin kayıt düşülmesi çeki temel ilişkiye bağlamayacak, çekin mücerretliği hususunda bir kuşku yaratmayacaktır.

B. Yetki Sözleşmesinin (Şartının) Tarafları

Yetki sözleşmesinin yalnızca tacirler ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabileceği HMK m. 17'de açık şekilde belirtilmiştir. Bir diğer ifade ile HUMK m. 22 düzenlemesinin aksine yetki sözleşmesine herkesin taraf olması artık mümkün değildir. Zira tacirler ve kamu tüzel kişileri kendi aralarındaki hukuki ilişkilerde eşit konumda sayılabilmelerine karşın, diğer bir gerçek kişiye göre daha güçlü konumdadırlar. Buradan hareketle daha zayıf konumda olan kimsenin güçlü konumdaki tacir ve kamu tüzel kişisine karşı korunması gereksinimi bulunmaktadır⁴⁹.

⁴⁶ Bahse konu düzenleme “Mahkemenin salahiyyeti intizamı anmme esasına binaen tayin edilmemiş olan hallerde iki taraf bir veya mütaaddit muayyen hususa mütaallik ihtilaflarının salahiyyettar olmayan mahal mahkemesinde görülmesini tabirren mukavele edebilirler. Bu halde işbu mahal mahkemesi o davaya bakmaktan imtina edemez.” şeklindedir (HUMK m. 22).

⁴⁷ Bahse konu düzenleme “Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyumsuzluk hakkında bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşme ile yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşme ile belirlenen bu mahkemede açılır.” şeklindedir (HMK m. 17).

⁴⁸ Belgin Güneş, s. 199.

⁴⁹ Gerekçe HMK m. 17.

Bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişi tacirdir (TTK m. 12/1). Tacirlerin ticari faaliyetlerini çek keşide etmek suretiyle devam ettirmesi uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Ancak bu noktada tacir ve ticari iş kavramlarının ayırt edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda TTK'da düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren tüm işlem ve fiiller ticari işlerdendir (TTK m.3). Ayrıca tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Fakat gerçek kişi tacir işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirmedığı yahut işin ticari sayılmasına durumun elvermediği hallerde borç, adi sayılacaktır. Çek müessesesi TTK'da düzenlendiğine göre ticari bir iş söz konusu olmaktadır. O halde çek keşide edilmesi keşidecinin tacir sıfatından bağımsız olarak ticari bir iştir. Ancak bu durumda tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan kişinin keşide ettiği çek üzerine yetki kaydı düşmesi hüküm ifade etmeyecektir. Zira kanun koyucu açıkça bu sıfatları haiz olmaktan bahsetmiştir (HMK m. 17). Aksi halin kabulü halinde kanun koyucunun sözleşmenin zayıf tarafını koruma amacı gerçekleşmeyecektir.

Bu bağlamda Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından verilen 06.05.2013 tarihli, 2013/8928 E., 2013/17250 K. sayılı konuya ilişkin kararda da "... belirtmek gerek ki, yeni düzenlemeye bakıldığında, tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişilerin, kendi aralarında yetki sözleşmesi yapmaları da kabul edilmemiştir. Söz konusu düzenleme ile ilgili olarak belirtilmesi gereken bir başka husus da, yetki sözleşmesi yapılmasında, tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olması aranmıştır. Diğer bir anlatımla, maddedeki tacirden anlatılmak istenen, işin ticari nitelikte olması değil, tarafların kanunlarda tacir olarak tanımlanan kişiler olmasıdır. Sözleşmenin konusunun ticari iş olması gerçek kişilere yetki sözleşmesi yapma imkânı vermemektedir..." ifadeleri yer almaktadır⁵⁰.

Kanun koyucu gerçek kişi tacirleri düzenlerken üç farklı kavrama yer vermiştir. İşbu kavramlardan ilki "tacir" (TTK m. 12/1), ikincisi ise "tacir sayılanlar"dır (TTK m. 12/2). Söz konusu düzenleme uyarınca "Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirecek durumu ilan etmiş olan kimse fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır". Son olarak "tacir gibi sorumlu olanlar" kişiler bulunmaktadır. Bu bağlamda "Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur." düzenlemesini getirmiştir (TTK m. 12/3). Tacir gibi sorumlu olan kişiler tacir olmanın nimetlerinden faydalanamazlar. Buna karşın tacirin tâbi olduğu külfetlere tâbi olacaklardır. Dolayısıyla bu kişiler esasen tacir sıfatını haiz olamamakta, zira bu sıfattan kaynaklı nimetlere erişmemekte, ancak külfetlere katlanmak durumunda kalmaktadırlar⁵¹. Bu-

⁵⁰ **Erişim Adresi:** www.ictihatlar.net, **Erişim Tarihi:** 13.05.2015.

⁵¹ **Poroy, Reha/ Yasaman,** Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2015, s. 130; Tacir gibi sorum-

radan hareketle tacir gibi sorumlu olan kişi örneğin TTK m. 20'ye dayanarak ücret isteyemeyecektir. Ancak iflasının istenmesi mümkün olacaktır⁵².

Esasen tacir sayılanlar ve tacirler arasında bir fark yoktur. Zira bunlar hem tacir olmanın nimetlerinden faydalanır hem de bu sınıftan kaynaklı külfetlere katlanırlar⁵³. Dolayısıyla bu kişilerin çek üzerine yetki kaydı düşmesi, bir diğer ifade ile yetki sözleşmesi yapmaları mümkündür. Buna karşın tacir gibi sorumlu olan kişiler yalnızca tacir olmaktan kaynaklı külfetlere katlanabilecekleri ve bu sıfatın getirdiği nimetlerden faydalanamayacakları için tacir sıfatını haiz olmamaktadırlar. O halde lâfzî bir yorum yapılarak HMK m. 17'de aranılan yalnızca tacir ve kamu tüzel kişisi olanların yetki sözleşmesi akdedebileceğine ilişkin şartın gerçekleşmediği bu sebeple de tacir gibi sorumlu olanların yetki sözleşmesi yapamayacağı sonucuna ulaşılabılır. Fakat bu durumda da tacir gibi sorumlu olanların katlanmaları gereken külfet hafifletilmiş ve kanun koyucunun hükmü getiriliş amacından uzaklaşmış olunabilir.

Fikrimizce, yetki sözleşmesinin bir tarafının tacir gibi sorumlu olması durumunda bu kişi esasen tacir olmadığı için sözleşmenin geçerli olmadığı kabulü, yetki sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan tacir yahut kamu tüzel kişisi açısından başka bir yerdeki mahkemeye gitme gerekliliği yaratabileceği için külfete sebebiyet verebilecektir. Oysa kanun koyucunun HMK m. 17 düzenlemesini getirme amacı sözleşmenin zayıf tarafını koruma gereksinimidir. Burada ise taraflar arasındaki gücün eşit konumda olduğu söylenebilir. Keza bir taraf ya tacir olduğu için basiretli şekilde davranma yükümlülüğü altındadır ya da kamu tüzel kişisi olduğundan kamunun gücünü elinde bulundurması sebebiyle sorumluluğu doğmaktadır; sözleşmenin tacir gibi sorumlu olan tarafı ise kendisini olduğundan farklı göstermesi sebebiyle kanun koyucu eliyle tacir sıfatından kaynaklı külfetlerin altına sokulmaktadır. O halde tacir gibi sorumlu olan kişilerin yapmış oldukları yetki sözleşmeleri açısından sözleşmenin diğer tarafının da dikkate alınması gerektiğinden önceden kesin bir yargıya varılmamalı, somut olayın şartlarına bakılmalı ve bu kişiler her ne kadar tacir sıfatını haiz olmasalar da sorumluluktan kaçmaları önlenmelidir⁵⁴.

---

lu olanların esasen tacir sıfatını kazanamayacağına ilişkin aynı yöndeki görüş için bkz. **Ülgen**, Hüseyin/ **Helvacı**, Mehmet/ **Kendigelen**, Abuzer/ **Kaya**, Arslan/ **Nomer Ertan**, Füsün: Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015, s.260-261; **Karahan**, Sami: Ticari İşletme Hukuku, 27. Bası, Konya 2015, s. 93-94; **Ayhan**, Rıza/ **Özdamar**, Mehmet/ **Çağlar**, Hayrettin: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2015, s. 206.

⁵² **Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya/ Nomer Ertan**, Ticari İşletme, s. 261.

⁵³ **Poroy/ Yasaman**, s. 129.

⁵⁴ Tacir sayılan kişilerin yetki sözleşmesine taraf olabilecekleri, buna karşın tacir gibi sorumlu olanların davalı ve davacı sıfatları dikkate alınarak yetki sözleşmesi yapabileceklerinin kabul edilebileceği yönündeki görüş için bkz. **Belgin Güneş**, s. 203.

C. **Ciro Edilen Çek Üzerindeki Yetki Kaydı**

Ciro, emre yazılı senetlerde, senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelmiş yazılı bir irade beyanı olarak tanımlanmaktadır⁵⁵. Söz konusu müessese TTK'da poliçe dolayısıyla düzenlenmiştir ve çeke ilişkin olarak poliçenin cirosuna atıf yapılmasıyla yetinilmiştir (TTK m. 818/1-d).

Ciro yoluyla senetten doğan tüm haklar devredilmektedir. Bu bağlamda ciro eden kendi sahip olduğu hakları değil, senetten doğan hakları devretmekte; buna karşın ciro edilen kişi de ciro edilenin sahip olduğu hakları değil, senetten doğan hakları iktisap etmektedir. Dolayısıyla temel ilişkiden kaynaklanan teminat, cezai şart, tazminat gibi hak ve talepler ciro edilene intikal etmeyecektir⁵⁶.

Çek üzerine düşülen HMK m. 17 vd. yer alan şartlara uygun yetki kaydı geçerli bir kayıt olması sebebiyle esasen cirantalar açısından da hüküm ve sonuç meydana getirmelidir. Ancak bu noktada cirantaların tacir yahut kamu tüzel kişisi olup olmadıkları dikkate alınmalıdır. O halde keşideci ve lehtarın tacir yahut kamu tüzel kişisi olduğu ve daha sonra senedi elinde bulunduran cirantaların da bu sıfatı taşıdığı hallerde yetki kaydı onlar açısından da geçerli olacaktır. Buna karşın senedi sonradan ele geçiren cirantaların tacir veya kamu tüzel kişisi olmadığı durumlarda yetki kaydının onlar açısından hüküm ve sonuç doğurması söz konusu değildir. Keşideci ve lehtarın tacir veya kamu tüzel kişisi olmadığı hallerde ise yetki kaydı tartışmasız şekilde baştan itibaren geçerli bir kayıt olmadığından sonraki cirantaların sıfatı da önem teşkil etmeyecektir⁵⁷.

Tacir ve kamu tüzel kişisi olmaları halinde avalist ve cirantalar tarafından yetki kaydı konulması da mümkündür. Söz konusu kayıt tacir ve kamu tüzel kişisi halefler açısından kaydı koyan avalist ve cirantalar ile ilişkilerinde bağlayıcı olacaktır. Buna karşın tacir ve kamu tüzel kişisi olmayan halefler bakımından işbu kayıt kanun koyucunun aradığı şartlar gerçekleşmediği için geçerli mahiyette değildir.

D. **Yetki Sözleşmesinin (Şartının) Yürürlüğü**

Yetki sözleşmeleri açısından, daha önce de belirtilmiş olduğu üzere, HMK ile iki temel değişiklik getirilmiştir: Sözleşmeye yalnızca tacir ve kamu tüzel kişilerinin taraf olabileceği ve taraflar aksini kararlaştırmadığı müddetçe sözleşmedeki yetkili mahkemenin münhasır yetkili mahkeme olduğu⁵⁸. Bu bağlamda örneğin HUMK döneminde bir gerçek kişi tarafından keşide edilen çek üzerinde yetki kaydı bulunması

⁵⁵ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 153.

⁵⁶ Poroy/ Tekinalp, s. 181; Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 155.

⁵⁷ Belgin Güneş, s. 218.

⁵⁸ Belgin Güneş, s. 218.

ve HMK yürürlüğe girdikten sonra uyumsuzluk yaşanması halinde yetki sözleşmesi geçerli olacak mıdır?

Doktrinde bir görüş HMK döneminde yapılan yetki sözleşmelerinin taraflarını tacir yahut kamu tüzel kişileri oluşturmasa da geçerliliklerini koruyacağı yönündedir. Keza özel hukukta kural, bir fiil yahut işlem hangi tarihte gerçekleşmişse o tarihte yürürlükte olan kanun hükümlerinin uygulanmasıdır⁵⁹.

Buna karşın bir diğer görüş, “*Bu kanun hükümleri, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanır.*” düzenlemesini işaret etmektedir (HMK m. 448). Söz konusu düzenleme ışığında HMK yürürlüğe girmeden yani 01.10.2011 tarihinden önce HUMK hükümleri kapsamında geçerli olarak akdedilmiş bir yetki sözleşmesine dayanılarak dava açılması durumunda o işlem tamamlanmış sayılacağı için açılan davada, davalı yetki sözleşmesinin geçersizliğini ileri süremeyecektir. Ancak HUMK döneminde geçerli şekilde yapılan yetki sözleşmesine dayanılarak 01.10.2011 sonrasında yetki sözleşmesi ile tespit edilen mahkemede dava açılması mümkün olmayacaktır. Zira HMK’nın yürürlüğe girmesiyle bu kişiler arasındaki yetki sözleşmesi geçersiz hale gelmiştir⁶⁰.

Bu hususta İpsala İcra Hukuk Mahkemesinin E. 2011/31,K. 2011/56 sayılı “*01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı HMK’nın 17/1. maddesine göre bu tarihten itibaren sadece tacirler ve kamu kurumları arasında yetki sözleşmesi düzenlenebileceği, özel şahıslar arasında yetki sözleşmesi düzenlenmesinin mümkün bulunmadığı, takip tarihi itibari ile 6100 sayılı HMK yürürlüğe girmiş bulunduğundan aynı kanunun 448/1 maddesi gereğince söz konusu takip hakkında yeni kanunun hükümlerinin uygulanması gerektiği, her ne kadar davaya konu bono önceki tarihte düzenlenmiş olsa da yeni kanuni düzenlemede tamamen ortadan kaldırılmış bulunan özel şahıslar arasındaki yetki sözleşmelerinin (daha önceden açılan dava ve takipler haricinde) artık uygulanmalarının mümkün olmadığı, 6100 sayılı HMK’nın geçici 2 maddesindeki düzenlemenin senetlerin geçerliliğine ilişkin olup, yetki sözleşmelerinin geçerliliğine dair bir hüküm içermediği, davaya konu senede yetkiye dair bir unsur eklenmesinin olayımızda bu maddenin uygulanmasını gerektirmeyeceği, bu kaydın sadece taraflar arasında kararlaştırılan yetki sözleşmesinden öteye bir anlamının bulunmadığı...*” hükmünü içeren kararı Yargıtay tarafından onanmıştır⁶¹.

⁵⁹ **Kuru, Baki/ Budak, Ali Cem:** “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler*”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 5, Y. 2011, s. 5-6.

⁶⁰ **Aşık,** s. 44; **Belgin Güneş,** s. 218-219.

⁶¹ Bkz. Yargıtay 12 Hukuk Dairesi’nin E. 2012/840, K. 2012/21254, T. 19.06.2012 sayılı kararı (**Erişim Adresi:** www.kararara.com, **Erişim Tarihi:** 13.05.2015). Keza 12 Hukuk Dairesi’nin E. 2013/8928, K. 2013/17250, T. 06.05.2013 sayılı başka bir kararında da “*Somut olayda, takip dayanağı bonoda tanzim yerinin ve muteriz borçlunun adresinin S... olduğu, ödeme emrinin de bu adreste borçluya tebliğ edildiği görülmektedir. Takibe konu bonoda K... mahkemelerinin(icra dairelerinin) yetkili olduğunun yazılması yetki sözleşmesi niteliğinde olup, takip tarihi itibari ile*

IV. Tahkim Kaydı

A. Genel Olarak Tahkim Müessesesi

Hukuki uyuşmazlıklara ilişkin olarak asıl olan mahkemelere başvurmadır. Bu durum “*geleneksel yahut yargısal usul*” şeklinde ifade edilmektedir. Buna karşın günümüzde medeni yargıya alternatif bazı uyuşmazlık çözüm yolları gündeme gelmektedir. İşbu çözüm yolları kısaca ADR (“*Alternative Dispute Resolution*”) olarak isimlendirilmekte ve devlet mahkemelerindeki yargılamaya alternatif teşkil etmektedir. Bu kapsamda geleneksel dava yolunun yanı sıra seçimlik nitelikteki uzlaştırma, arabuluculuk, tarafsız ön değerlendirme gibi çözüm yolları gündeme gelmekte ve tarafsız bir üçüncü kişinin uyuşmazlığın çözümüne ilişkin gayreti söz konusu olmaktadır⁶².

Tahkim (*arbitration*) ise “*Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümlenmesini özel kişilere bırakmaları ve uyuşmazlığın bu özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanması...*” şeklinde tanımlanmaktadır⁶³.

Söz konusu tanım ışığında hem tahkim⁶⁴ hem de ADR tarafsız üçüncü kişinin uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlamaları açısından benzerlik gösterebilir de tahkimde hakem kararları kesin hüküm teşkil etmesine karşın, ADR’ye başvurmak ve sonuçlarına katlanmak iradi mahiyettedir. Bu bağlamda ADR yöntemlerine nazaran daha resmi olan tahkime genellikle bu yöntemlerin başarısız olmasında durumunda başvurulmaktadır⁶⁵.

B. Tahkim Sözleşmesinin (Şartının) Çekin Mücerretliğine Etkisi

Tahkim sözleşmesi “... tarafların sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşma...” şeklinde tanımlanmaktadır⁶⁶ (HMK m. 412/1). Tahkim sözleşmesi taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı yahut ayrı bir sözleşme olarak yapılabilecektir (HMK m. 412/3).

---

yürürlükte olan 6100 Sayılı HMK’nun 17. maddesi gereğince yetki sözleşmesi geçersizdir.” ifadeleri yer almaktadır (**Erişim Adresi:** www.ictihatlar.net, **Erişim Tarihi:** 13.05.2015).

⁶² **Özbay**, İbrahim: “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri*”, AÜEHFD, C. X, Y. 2006, S. 3-4, s. 459.

⁶³ **Kuru**, Baki/ **Arslan**, Ramazan/ **Yılmaz**, Ejder: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2013, s. 779.

⁶⁴ Tahkim türlerine ilişkin ayrıntı bilgi için bkz. **Ekşi**, Nuray: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Tahkim, İstanbul 2013, s. 15 vd.

⁶⁵ **Özbay**, s. 473-474.

⁶⁶ Kanun koyucu tarafından tahkim anlaşmasına ilişkin yapılan bir diğer tanım “... tarafların, sözleşmeden kaynaklı veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşma...” şeklindedir. Söz konusu anlaşma asıl sözleşmeye konulan tahkim şartı veya ayrı bir sözleşme ile yapılabilecektir (MTK m. 4/1).

Taraflar arasında gerçekleştirilen bu tahkim sözleşmesine (yahut tahkim şartına) ilişkin olarak çeke kayıt konulmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla “İşbu çekte ilgili ihtilaflar tahkim yolu ile çözümlenecektir.” şeklindeki bir tahkim kaydı çeki geçersiz hale getirmeyecektir⁶⁷.

Uyuşmazlık halinde tahkim müessesesine başvurulacağı yönündeki bir kaydın çeke eklenmesi durumunda, kambiyo senedinin temel ilişkiye bağlandığı bir diğer ifade ile kambiyo senetlerinin temel özelliklerinden biri olan sebepten soyutluk (mücerret olma) özelliğine aykırılık bulunduğu akla gelebilir.

Bilindiği üzere kambiyo senedi kapsamında senet borçlusunun yükümlülüğü yahut senet alacaklısının hakkı, bir başka ifade ile senet ile borçlanılan edimin kapsam ve içeriği açısından yalnızca senet belirleyici olmaktadır⁶⁸. Tahkim anlaşmasına karşı, asıl sözleşmenin geçerli olmadığı veya tahkim anlaşmasının henüz doğmamış olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu itirazında bulunulması mümkün değildir (HMK m. 412/4). Bu bağlamda tahkim anlaşmasının asıl sözleşmeden soyut olduğu ifade edilebilir. Aynı yöndeki Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 23.03.2010 tarihli E. 2008/59013, K. 2010/3203 sayılı kararında “... Tahkim sözleşmesi esas sözleşmeden bağımsız, ondan ayrı bir anlaşmadır. Tahkim anlaşmasının asıl sözleşmeden ayrılabilirliği asıl sözleşmede yer alan tahkim klotları için de geçerlidir. Bu sebeple tahkim klotunun geçerliliği esas sözleşmenin geçerliliğine bağlı değildir. Asıl sözleşmenin geçersiz olması tahkim anlaşmasının geçerliliğini etkilemez. Ya da tersine tahkim anlaşmasının herhangi bir sebeple geçersiz olması asıl sözleşmeyi etkilemez ve onu geçersiz kılmaz...” ifadeleri yer almıştır⁶⁹. Dolayısıyla tahkime konu temel ilişkide bir sakatlık bulunduğu hallerde tahkim anlaşması bu durumdan etkilenmeyecektir. Tahkim anlaşması ve temel ilişki birbirinden soyut mahiyette olduğu için tahkim kaydı düşülen çekin de temel ilişkiye bağlanmasının mümkün olmayacağı görüşünderiz.

Avalist ve cirantalar tarafından tahkim kaydı konulması mümkündür. Ancak keşideci tarafından düşülen tahkim kaydının aksine, avalist ve cirantalar tarafından konulan tahkim kaydı halefler ile kaydı koyan avalist ve cirantalar arasındaki ilişkilerde bağlayıcı olacaktır.

V. İhbar Kaydı

İhbar kaydı kapsamında muhatap ile düzenleyen, düzenleyenin ayrı bir ihbarı bulunmadığı sürece ödeme yapılmayacağı hususunda anlaşmaktadırlar⁷⁰. Söz konu-

⁶⁷ Öztan, s. 1077; Kalpsüz, s. 69; Coşgun, s.536.

⁶⁸ Ünal, Mücahit (Karahana, Sami/ Arı, Zekeriyya/ Bozgeyik, Hayri/ Saraç, Tahir): Kıymetli Evrak Hukuku, Konya 2015, 3. Bası, s. 79.

⁶⁹ Ekşi, s. 105.

⁷⁰ Pulaşlı, s. 143.

su kayıt çoğunlukla “vaki iş'ara göre ... ödeyiniz”, “daha önce yapılacak ihbara göre ... ödeyiniz” yahut “mektuba atfen ödeyiniz” şeklinde konulmaktadır⁷¹.

İsviçre Hukukunda benimsenmemiş olmasına karşın, Türk Hukukunda çeke düşülen ihbar kaydının geçerli olduğunu ifade eden bir görüş bulunmaktadır. Bu bağlamda, muhatap bankanın çekin ibrazında keşideciyi henüz haberdar etmediğini hamile karşı ileri sürmesi mümkündür. Söz konusu görüşe göre oldukça nadir şekilde karşılaşılan ihbar kaydı düzenleyenin çıkarlarına hizmet eder mahiyettedir. Zira banka keşideciyi haberdar etmeden çeki ödememektedir. Bu yolla gerçekleştirilecek ödeme düzenleyenin kontrolü altında yapılacağından onun için güvence teşkil eder mahiyette olacaktır⁷².

Bizim de katıldığımız görüşe göre ise ihbar kaydı dar anlamda kambiyo ilişkisini ilgilendirmeyen, yalnızca keşideci ve muhatap arasındaki asıl borç ilişkisi ile alakalı bir kayıttır ve kambiyo ilişkisi açısından anlamı bulunmamaktadır. Dolayısıyla muhatabın süresinde ibraz edilen ve karşılığı bulunan çek bedelini ödeme yükümlülüğünü etkilemesi söz konusu değildir. Bir diğer ifade ile çekin ödenmesinin muhatabın keşideciye yapacağı bir ihbara ve giderek onun muvafakat vermesi şartına bağlanması mümkün değildir⁷³. Zira tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığı hesapta bulunmasına rağmen, hamile ödeme yapmayan veya bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödemediği kaçınan banka görevlisinin şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması mümkündür (ÇekK m. 7/5). Ayrıca çekin karşılığı hesapta bulunmasına rağmen, hamiline ödenmesinin geciktirilmesi halinde bankanın çek hamiline her geçen gün için binde üç gecikme cezası ödemesi söz konusu olacaktır (ÇekK m. 3/7). Bahse konu hüküm kapsamında kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesini geciktiren bankanın da aynı oranda cezai sorumluluğu bulunduğu düzenlenmektedir. Buradan hareketle kanun koyucunun arzusunun çek hamilinin bekletilmemesi yönünde olduğu söylenebilir. O halde keşideci ve muhatap arasındaki ilişkiden kaynaklı bir kayıt sebebiyle hamile yapılacak ödemenin keşidecinin lehine ötelenmesi açıkça yerindelik teşkil etmeyecektir.

Yalnızca keşideci ve muhatap arasındaki asıl borç ilişkisiyle ilgili olan, dar anlamda kambiyo ilişkisiyle alakası bulunmayan ihbar kaydının, asıl borç ilişkisine yabancı avalist ve cirantalar tarafından düşülmesi mümkün olmayacaktır.

⁷¹ Öztan, s. 1075; Poroy/ Tekinalp, s. 159.

⁷² Pulaşlı, s. 143-144.

⁷³ Öztan, s. 1074 vd.; Poroy/ Tekinalp, s. 159; Kendigelen, Çek, s. 133; Kalpsüz, s. 68-69.

VI. Teyit veya Vize Kaydı

A. Teyide Duyulan Gereksinim

Çek elden ele nakit para gibi tedavül ediyor olmasına karşın çekin karşılığının bulunup bulunmadığı ancak ödeme sırasında anlaşılabilir. Bu sebeple kendisine çek verilen kişinin bir tereddüde kapılması olasıdır. Zira çek para değil, ödeme emridir ve ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Düzenleyenin muhataba verdiği bu emir, karşılığı olması halinde gerçek anlamıyla yerine getirilecektir⁷⁴.

Çekin bir kredi değil, ödeme vasıtası olmasından hareketle çekte kabul caiz değildir ve çek üzerine yazılmış kabul şerhi yazılmamış sayılır (TTK m. 784). Bu eksikliğin giderilmesi, bir başka anlatım ile çekle ödeme yapılmasının arzulandığı durumlarda lehtara güven verilerek tereddütlerin ortadan kaldırması için uygulamada çekin banka tarafından teyit edildiği görülmektedir⁷⁵.

B. Türk Hukukunda Teyit Müessesesi

Teyit müessesesinin, TTK'da düzenleme alanı bulunmamaktadır. Bu sebeple Türk Hukukunda teyit bir çek kurumu olarak değil, ancak Borçlar Hukuku kapsamında taahhüt olarak yapılabilecektir. Banka tarafından çekin teyit edilmesi, ibrazında çekin ödeneceği anlamına gelebileceği gibi teyit tarihinde karşılığın bulunduğunu da ortaya koyabilir. Bu noktada önem arz eden, somut olayda teyit kaydının lafzıdır⁷⁶.

Uygulamada çekin teyidi, muhatap tarafından üzerine (ön ya da arka yüzüne) çekte yazılı karşılığın düzenleyenin tasarrufundan çıkartılarak çek hamilinin emrine tahsis edildiğini ifade eden “teyit edilmiştir”, “bloke edilmiştir” yahut “hamil emrine amadedir” gibi bir kayıt düşülmesi ile gerçekleştirilmektedir. Şu halde muhatap dışındaki kişilerin çeke teyit kaydı düşmeleri mümkün değildir. Bu noktada söz konusu kaydın geçerlilik taşıması ayrıca muhatap bankayı temsile yetkili kişilerce imzalanmasına da bağlıdır⁷⁷. İmza atan kişinin yetkisine ilişkin bir itirazın söz konusu oldu-

⁷⁴ Kocaimamoğlu, s. 121.

⁷⁵ Öztan, s. 1077; Teyidin kabulden farkı, kabul kapsamında, kabul edenin vadeden sonrada zamanasını süresi ile sınırlı olmak kaydı ile sorumluluğu devam ediyor olmasına karşın, teyit eden bankanın sorumluluğunun ibraz süresi ile sınırlı olmasıdır, (Domaniç, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi IV, İstanbul 1990, s. 571).

⁷⁶ Poroy/Tekinalp, s.317; Oğuzoğlu, Abdullah Çetin: Her Yönüyle Çek Sorunları, İstanbul 1984, s. 18.

⁷⁷ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 294; Şimşek, Edip: Ticari Senetler, Ankara 1966, s. 390; Doktrinde bir görüş teyit şerhine tarih atılmasını şart görmemektedir, (Öztan, s. 1133). Buna karşın uygulamada teyidin yapıldığı tarihin de şerhe eklenmesinin bir geçerlilik şartı olduğu kabul edilmektedir, (Arslan, Çetin/ Kayaççiçek, Murat: 5491 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, Ankara 2010, s. 150, dn. 447).

ğu hallerde, bu itiraz yalnızca bir güven kuruluşu olan bankanın iç ilişkisi dâhilinde değerlendirilebilecektir. Dolayısıyla bu tür bir yetki itirazının iyiniyetli üçüncü kişileri etkilemesi söz konusu olmayacaktır⁷⁸.

C. Teyit Kaydından Kaynaklanan Sorumluluk

Bankanın çeki herhalde ödeyeceğini çek üzerinde yahut ayrı bir kâğıtta beyan etmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Ancak çekin bloke edilmesi hukuki bir yorumu gerektirir. Çekin teyit edilmesiyle hesaba konulan blokaj esasen hukuki olarak bir anlam taşımamaktadır. Zira Türk Hukukunda hesabın banka tarafından bloke edilmesi kurumu bulunmamaktadır. Dolayısıyla asıl olan blokajın üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği dahası bu kişilerin haciz ve tedbir kararlarını uygulamalarına da engel teşkil etmeyeceğidir⁷⁹.

Buna karşın çekin üzerine teyit kaydı konularak bedelin ayrı bir hesaba aktarılması ve bu yolla hamil lehine bloke edilmesi durumunda düzenleyen artık söz konusu miktar üzerinde tasarrufta bulunamayacaktır. Dolayısıyla normal çeklerin aksine teyitli bir çekin karşılığı olmaması münasebetiyle bankanın ödeme yapmaktan kaçınması mümkün değildir⁸⁰. Keza Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 17.01.1994 tarihli ve 9905/111 sayılı kararına göre, çekteki bloke şerhinin karşılığında, hesapta çek bedeli miktarınca para bulunmasa bile muhatabın düzenleyene açık kredi kullandırması mümkündür⁸¹. Fakat ibraz süresi sona erdikten sonra düzenleyenin teyitli çekten cayması, muhatabın ise ödemededen kaçınması mümkündür (TTK m. 799) ve bu durumda hamile karşı bir sorumluluğun doğması söz konusu olmayacaktır.

İbraz süresinin sona ermesi ve ödemeye engel teşkil edecek bir başka sebebin bulunması halleri dışında çekin karşılığının bulunmadığı gerekçesi ile ödemededen kaçınılması durumunda ise muhatabın hamile karşı sorumluluğu gündeme gelecektir. Söz konusu sorumluluğun mevcudiyeti için muhatabının teyide ilişkin beyanının hukuken geçerli olması gerekli ve yeterlidir. O halde bu beyana rağmen çek bedelinin bloke edilen bir hesaba aktarılmaması veya hamilin iyiniyetli olması kaydıyla aslında karşılığı olmayan bir çek için teyit kaydı düşülmesi hallerinde muhatabın sorumluluğu söz konusu olacaktır⁸². Bu doğrultuda Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından verilmiş 10.11.1994 tarihli ve 4507/4666 sayılı kararda da "... Çek hamili, bankanın yanlış işlemi sonucu, çek bedelinin keşidecinin hesabından çıkarılarak icra memurluğu

⁷⁸ Şimşek, s. 391.

⁷⁹ Poroy/Tekinalp, s.317; Öztan, s. 1135; Arslan/Kayanççek, s. 150.

⁸⁰ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 294.

⁸¹ Eriş, s. 128.

⁸² Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 294.

eliyle icra alacaklılarına intikal sonucu zarara uğramışsa banka sorumlu olur.” şeklinde hüküm tesis edilmiştir⁸³.

Teyit kaydı muhatap tarafından yalnızca düzenleyenin talebi üzerine ve çek leh-tara teslim edilmeden önce konulabilir. Zira çekin tesliminden sonra artık güvence altına alınması değil, ödenmesi söz konusu olacaktır. Buna karşın çekin düzenleme tarihinden önce ödenmek üzere ibraz edilmesi imkânı sınırlandırılmış olduğu için (ÇekK m. 3/8 ve gm. 3/5) tedavüle çıkarıldığı tarih ve fiili ödeme tarihi arasında bir teyit kaydı gerekli olabilecektir. Ancak bu olasılıkta bile teyit kaydı hamilin değil, düzenleyenin talebi üzerine çeke yazılabilecektir⁸⁴.

Muhatabın işbu sorumluluğu kambiyo taahhüdünden değil, çek üzerinde bu-lunan yazılı beyandan kaynaklandığı için genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Bu sebeple hamilin başvuru hakkına ilişkin olarak talepte bulunması (TTK m. 808 vd.) mümkün değildir⁸⁵.

SONUÇ

Çek, sıkı şekil şartlarına bağlanmış bir kambiyo senedir ve ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Söz konusu şekil şartları kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir (TTK m. 780) ve bu şartları haiz olmayan bir senedin çek vasfında olmayacağı açıkça hükme bağlanmıştır (TTK m. 781).

Asgari zorunlu unsurların yanı sıra yine kanun koyucu tarafından zikredilen, ancak çeke dâhil edilmesi ilgilerin arzusuna bırakılmış kayıtlar da söz konusu ol-maktadır. Belirtilenlerin haricinde uygulamada karşılaşılan gereksinimleri karşılamak amacıyla çekin mahiyeti ile bağdaşmaları şartıyla tarafların çeke bazı farklı kayıtlar düşmeleri de mümkündür. Söz konusu kayıtlardan en sık karşılaşılanları; provizyon, teminat, yetki, tahkim, ihbar, teyit veya vize kayıtlarıdır.

Bu bağlamda provizyon kaydı ile çekin muhatap banka nezdinde ki hangi he-saptan ödeneceği belirlenmektedir. Buna karşın teminat kaydı düşülmesiyle birlikte çek bedelinin karşılığının bulunduğu güvence altına alınmakta ve bu yolla kabul mü-essesesinin olmadığı çekte hamilin üstlendiği riziko azaltılmaktadır. Ancak düşülecek teminat kaydı ile bedelin ödenmesine ilişkin bir şart koşulmuş olması durumunda çek zorunlu şekil şartlarına aykırılıktan kambiyo vasfını kaybedecektir.

⁸³ Öztan, s. 1135, dn. 27; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından verilen 11.02.2008 tarihli E. 2006/14490, K. 2008/1440 sayılı aynı yöndeki karar için bkz. Arslan/ Kaya, s. 151; Yargıtay 19 Hukuk Dairesi'nin 06.04.1994 tarihli ve 3348/3326 sayılı kararına göre, çekin arka yüzüne *'karşılığı bloke edilmiştir'* kaydını düşen bankanın çek hamiline karşı sorumluluğu bulun-maktadır (Eriş, s.129).

⁸⁴ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 294-295.

⁸⁵ Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya, s. 295.

Çek üzerine işbu çek sebebiyle doğacak olası ihtilaflarda belirli mahkemelerin yetkili olacağı konusunda yetki kaydı konulması da ("*Uyuşmazlık halinde Isparta Mahkemeleri yetkilidir*" gibi) HMK m. 17 vd. yer alan şartları taşıması durumunda mümkündür. Ayrıca uyuşmazlık halinde tahkim müessesesinin uygulanacağı hususunda çeki kayıt düşülmesi de olasıdır ve bu husus çekin geçerliliğini etkilemeyecektir.

Kanun koyucu tarafından düzenleme altına alınmamış bir diğer kayıt olan ihbar kaydı dâhilinde muhatap ile düzenleyen, düzenleyenin ayrı bir ihbarı bulunmadığı sürece ödeme yapılmayacağı hususunda anlaşmaktadırlar. Ancak düzenleyen ve muhatap arasındaki ilişkiden kaynaklı bu kayda dayanılarak hamile yapılacak ödemenin, düzenleyenin lehine ötelenmesinin yaptırımını bulunmaktadır.

Çekte kabul müessesesinin olmaması sebebiyle yaşanacak olası tereddütlerin önlenmesi için muhatap tarafından çekin teyit edilmesi de mümkündür. Bu durumda istisnalar saklı kalmak şartıyla ibraz edilen çekin ödenmemesi muhatabın sorumluluğuna sebep olacaktır.

KISALTMALAR

ADR	: Alternative Dispute Resolution
bkz.	: bakınız
BankK	: Bankacılık Kanunu
C.	: Cilt
ÇekK	: Çek Kanunu
dn.	: dipnot
f.	: fıkra
gm.	: geçici madde
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra İflas Kanunu
m.	: madde
MTK	: Milletlerarası Tahkim Kanunu
s.	: sayfa
S.	: Sayı
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
vb.	: ve benzeri
Y.	: Yıl

KAYNAKÇA

Akıska, Adnan, Çek, İstanbul 1954.

Arslan, Çetin/**Kayanççek**, Murat, 5491 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, Ankara 2010.

Aşık, İbrahim, “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 97, Y. 2011, s.11-48.

Ayhan, Rıza/**Özdamar**, Mehmet/**Çağlar**, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2015.

Belgin Güneş, Derya, “*Yetki Sözleşmeleri*”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 86, S.5, Y. 2012, s. 197-221.

Bülow, Peter, Kommentar- Wechselgesetz Scheckgesetz, Münih 2013.

Bozer, Ali/**Göle**, Celal, Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Bası, Ankara 2015.

Can, Mertol, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 2012.

Coşgun, Mahmut, Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2015.

Domanıç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi IV, İstanbul 1990.

Ekşi, Nuray, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Tahkim, İstanbul 2013.

Eriş, Gönen, Uygulamalı Çek Hukuku, Ankara 2004.

Günay, Erha, Uygulamalı Çek Rehberi, 5. Baskı, Ankara 2015.

Kaçak, Nazif, Tüm Yönleri ile Bono, Poliçe, Çek, 4. Bası, Ankara 2008.

Kalpsüz, Turgut(**Erdem**, Faruk/**Çelebican**, Gürhân), İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, Ankara 1975.

Karahan, Sami (Edit), Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, Konya 2015.

Karahan, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 27. Bası, Konya 2015, (Karahan, Ticari İşletme).

Kendigelen, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Bası, İstanbul 2012.

Kendigelen, Abuzer, Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2007, (Kendigelen, Çek).

Kocaimamoğlu, Sururi, Ticari Senetler Tatbikatı ve Banka Muameleleri, Ankara 1959.

Kuru, Baki/**Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2013.

Kuru, Baki/**Budak**, Ali Cem, “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler*”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 5, Y. 2011, s. 3-43.

Meier-Hayor, Arthur/**Caspar v. der Crone**, Hans, Wertpapierrecht, Bern 1985.

OdmanBoztosun, Ayşe, “*Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı*”, Legal Hukuk Dergisi, Y. 2007, S. 53, s. 1487-1499.

Öğuzoğlu, Abdullah Çetin, Her Yönüyle Çek Sorunları, İstanbul 1984.

Öztan, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997.

- Özbay**, İbrahim, “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri*”, AÜEHFD, C. X, Y. 2006, S. 3-4, s. 459-475.
- Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 21. Bası, İstanbul 2013.
- Poroy**, Reha/**Yasaman**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2015.
- Pulaşlı**, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 4. Bası, Ankara 2015.
- Reisoğlu**, Seza, Çek Hukuku, Ankara 2011, (Reisoğlu, Çek).
- Reisoğlu**, Seza, “*Son Yasal Değişiklikler Açısından Çek*”, Türkiye Bankalar Birliği, Yeni Çek Kanununun Hukuki Açından Değerlendirilmesi Konferansı, Mart 2003, s. 1 vd, (**Erişim Adresi**:www.tbb.org.tr, **Erişim Tarihi**: 16.02.2016).
- Şimşek**, Edip, Ticari Senetler, Ankara 1966.
- Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kendigelen**, Abuzer/**Kaya**, Arslan, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, İstanbul 2015.
- Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kendigelen**, Abuzer/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015, (Ülgen/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya/ Nomer Ertan, Ticari İşletme).